

ACC. N:R M. 15677:1-27.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Nils Månsson, Torsdala*
Härad: *V. Sjöinge* Berättare: *" " "*
Socken: *N. Mellby* Berättarens yrke: *f. d. lantbr.*
Uppteckningsår: *1961* Född år *1888* i *N. Mellby*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

x m. fl.; se
sid. 1a

Lokal - och personhistoria. s. 1-27.

LUF 117

4/12-61

19/12-61

Skriv endast på denna sida.

15677:1

ACC. N:R M.L.U.P. 117L
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Naturföreteelser särskilda kullar e,c,t

Mitt emot den gård som jag ägt i Vätteryd --Sösdala nr 15-- ligger en liten backe ,avlång till formen och i samma sträckning som landsväg nr 56 och helt nära denna . Backen kallas för "Brua-Backen" och enligt sägnen har den detta namn därför att det i äldre tider bodde Troll i backen och en dag när ett brudpar färdades förbi på vägen, rövade trollen bruden in till sig och behöll henne för alltid. En annan backe ,också den på gårdens ägor , kallas för klackbacken . Som helt liten hörde jag talas om att en kung som hette Klack skulle vara begravnen där,därav namnet. Längre fram i tiden fick jag höra en annan förklaring till namnet. Backen ligger helt fristående i en för övrigt slät omgivning och i dess topp fanns ett väldigt bassaltblock plaserat precis som om någon först format backen i form av en kägla och sedan lagt dit den väldiga stenen. ~~Backen~~ Backen är givetvis en lämning från "inlandsisen " och genom en naturens nyck fått den form den har. Mot norra sidan är den som brantast och mot söder är den långsluttande ,allt av förklarliga skäl ,då isen ~~stax~~ smält tidigare på södersidan och hållit sig

M. 15677:1a.

Landskap: Skåne Berättare: Nils Månsson
Härad: Västra Göinge Berättarens yrke: F lantbrukare
Socken: Norra Mellby Berättarens adress: Box 61 Sösdala
Uppteckningsår: 1961 Född år 1888 i N. Mellby
Upptecknare: Nils Månsson M. 15677:1a

Beträffande sagesmän kan jag meddela att sagan om Gårkonan-Gårkonebacken har jag från ~~XXXXXXXXXXXX~~ Karl Hecktor i Stränte och densamme har berättat om kyrkklockan som sänktes av trollen och någon mer historia. Sagan om Snogerup och Getvaktaren har jag från fröken Sigrid Kruse och den är nedskriven av hennes far F.O.Kruse som kom till Fredriksberg 1948 och ägde även Snogerup och fick då höra sagan berättas och nedskrev den och först efter Sigrid Kruses död kommit fram ur familjegömmor. Albert Svensson i Skea ,även han nyligen död, har berättat om Skea Klut. och något mer .

Med hjärtlig hälsning ,Sösdala den 2 dec 1961

P. S.

Nils Månsson

Min gamle barndomsvän södalapojken
Sigfrid Malmberg överlärare i Hålsingborg har
meddelat sagan om den lamas som bars av torparen
kemt kyrkan och som hade fått genom en äldre
kvinna från Lunnahöja.
Malmberg avled i dec 1956.

S. S.

15677:2.

ACC. N:R M. ~~LUF~~. 117

Bövar namnet Klack eller Klick.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

längre mot den norra. Öster om backen ligger det så bekanta Vätterydsfältet , som man tidigare trodde var platsen för ett slag och så har folkfantasien förbundet Kung Klack med det slag som där stått och menat att han stupat i striden och blivit begravnen i backen . En gubbe som bodde i närheten trodde på allt det här och tog sig före att gräva efter guld i backen, ty en "Kungagrav " måste tydligen innehålla skatter . Gubben som hette Anders Mårtensson grävde efter guld i denna backe i 30 år , d.v.s, inte förjämt utan under all den fritid han kunde få . Han inriktade sig på att undersöka toppen och underminerade den väldiga stenen där högst upp med påföljd att stenen , denna väldiga klippa , sakta kom i rörelse neråt . Det skedde inte på en gång utan i tre etapper och den sista svaga rullningen har jag som liten pojke bevittnat .

Anders Mårtensson grävde inte alltid ensam , vissa gånger hade han sin son till hjälp och ibland hände det att ett par tre andra in-^streserade kom och hjälpte till med grävningen . Resultatet blev emellertid klent , de fann endast ett par bronsnålar och några spetsiga trästycken som var brända , De föremålen har jag sett , men

men däremot har jag inte sett ett tidigare gjort fynd -ett lerkrus som gubben kallade det - och som det ansågs som värdelöst förstörde de detta. Men fråga är om det inte var en gravurna som hittades, liknande den så riksbekanta "Sösdalaurnan " som hittades ett par kilometer därifrån. Klackabacken ligger bara en 3 a 400 meter från den backe där den likaledes bekanta silverskatten hittades ,första gången 1929 och sista gången 1961 ,d.v.s i somras.Men därom skall vi inte orda i detta sammanhang . Skea är en by som ligger helt intill kyrkby N.Mellby kyrkby och där finns en backe som kallas Skea-Klut" och historien är liknande den om Brua-Backen. Här i Skea var det också troll som bodde i backen och tog sig för att röva ett flickebarn , om det var en brud eller en ungflicka i allmänhet säges det ingenting om. Alltnog flickan tappade sin "Klut" --huvudbonad--just vid ingången till trollens boning där den sedan upphittades . I vannaröd finns två backar med egennamn , den ena backen kallas för"Lundshallen " och här bodde också troll och de mådde illa av att höra kyrkklockorna ringa och rev ner kyrkklockan och grävde ner den i ett djupt hål ,som de grävt ett par hundra

15677:4.

ACC. N:R M. L. U. F. 117.

4

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

meter väster om kyrkan . Hålet var vattenfyllt och det gick att se den sänkta klockan nere i hålets djup . Att få upp den igen var svårt , ty den var tung och därtill förtrollad , vanlig dragkraft hjälpte inte . Nu kom man på idén att fyra stycken vita kalvar skulle dra upp kyrkklockan , men de skulle födas upp på ett särskilt sätt. De skulle ända från födelsen endast dricka söt mjölk, vatten fick de inte smaka . När kalvarna på föreskrivet sätt blivit uppfödda och stora nog att dra en större tyngd , skulle kyrkklockan dras upp. Ögonblocket var spännande , när kalvarna drog och drog, och det hela såg ut att lyckas . Men då hände det att den ena kalven stöp och kyrkklockan åkte ner igen i sitt djupa hål . Samtidigt hördes trollens hånfulla utrop "Där stöp Vannkalen" . Det hade fus-kats med uppfödningen av den ena kalven , den hade fått vatten att dricka och därigenom förlorat kraften att bryta trolldomen.

Den andra backen i Vannaröd kallas för "Gårkonebacken" och ligger väster om järnvägen vid Stränte . Historien om denna backe är följande . Bortåt Vannaröd--Maglöhället bodde det en kvinna som kallades för "Gårkonan " och när hon dött och skulle bäras till

Mellby för att begravas i vanlig ordning , befanns hon vara mycket tung att bära . Bärarna blev trötta och komna till förutnämnda backe satte de sig ner för att vila och hellre än att fortsätta bärandet grävde de ner den döda i backen och så kom namnet att bli Gårkonebacken. Så har vi en historia från Ljungarum -en av byarna i socknen. Det var i äldre tider en enda stor gård med tillhörande torp. Det alra äldsta Ljungarum låg ett stycke öster om nuvarande huvudgården och tydliga rester grundmurar och tegel vittnar om att här legat en gård. Enligt sägnen så hände det att det var en kvinna som var ägare till gården en gång. När det så bröt ut ett krig och riskerna blev för stora ^{för hemmet} att stanna hemma med sina dyrbarheter som ^{av värdesaker} hon hade . Hon samlade ihop så mycket som hon själv och en trotjänare kunde bära och de båda gick till skogs , hennes egen skog , för att gömma sig där. De grävde tre stycken hålor som de gjorde i ordning till bostad åt dem . De murades med sten och försågs med golv och tak. I närheten fanns det ett par källor med friskt vatten för deras behov. I de stenvurade hålorna bodde de i var sin håla och den tredje användes tydligen till visthusbod och förvaringsplats för

de saker de hade med sig och kanske för vilt de eventuellt fångade.

Trotjänaren" var emellertid inte så trogen utan mördade sin husbonde d.v.s kvinnan , och gick därifrån med dyrbarheterna .

Den som berättat detta för mig är Edvin Nilsson i Skea och han har därtill visat mig platsen där de tre murade hålorna ännu finns och källorna har ännu friskt vatten . Vissa tecken tyder på att det varit tegelgolv i hålorna också då man funnit tegelrester där.

De gamla har också berättat om "Linne-Kittan" som tidtals jämrar sig i Mellby vång . Linne-Kittan hade mördat sitt barn där i Mellby vång och det var anledningen till att hon jämrar sig i ånger över sitt brott. Barnets fader hade övergett henne och gått sin väg och i förtvivlan över detta och inför svårigheten för henne att ensam dra försorg om barnet hade hon dödat ~~xxx~~ barnet.

En annan historia har vi från Sösdala och talar om " Fårapågana " De var två fåravaktare som höll sig uppåt skogsmarkerna med sina fårgordar. De vaktade var sin fårskock med olika ägare, men träffades och höll sällskap ibland. En dag gav en av husbönderna akt på att fårapojken vässade sin kniv extra väl innan han gick iväg med

fåren . Husbonden anade oråd och följde efter för att se vad som var i görningen . Under vägen ut i markerna blev han uppehållen av sugga -tror den var svart-- som gick i en rågåker och skada grödan.

Sedan han drivit bort suggan gick han efter pojken igen och när han kom fram ^{til} det ställe där "fårapågarna " hade träffats hade de dödat varandra med sina knivar. Det blev kastat upp ett stenkummel över platsen där ogärningen inträffat och var och en som gick där förbi kaste ^{ade} en sten eller en trädgren på kumlet . Enligt en annan version hade fårapågarna blit utledsna på att vakta får och kommit överens om att döda varandra. De äldre kunde utvisa ett stenkummel som de ansåg vara platsen för den dystra händelsen.

Så har vi sagan om Snogerup och här är det en getvaktare som är huvudpersonen . Han var glad och trevlig ung man omtyckt av sin husbonde och av alla som träffade honom . Han tjänade på Snogerup som förr var en stor gård , men numera endast ett vanligt bondehemman och knappast det då gården står obebodd och jordbruket är infogat i Fredriksberg. Ägaren var en rik man med många tjänare och årligen företog resor neråt slättbygden för att sälja sina

15677:8.

ACC. N:R

M.

L U F . 117.8FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

produkter av getter och getskinn och trävaror och så köpa säd med
tillbaka. Getvaktaren hette Uno Sik och husbondens son som stod
för gården hette Tor Torbjörn., den senare av ett vildsint sinnelag.
Under en av dessa affärsresor hände det under hemfärden då kara-
vanen kommit till trakten av Ringsjön att de mötte en ryttare som
hade rövat en kvinna och hade henne framför sig på hästen. Kvinnan
skrek i stor förskräckelse och bad om räddning och räddad blev hon
och det var getvaktaren Uno Sik som egentligen befriade den fångna
kvinnan, som nu bad om skydd och ville följa med sällskapet hem
då ryttaren slagit ihjäl hennes föräldrar innan hon blev bortförd.
Getvaktaren och kvinnan, som hette Alfild, hjälptes nu åt med getter-
na och hade det trevligt i skogen och blev kära i varandra och
skulle gifta sig. Men den vildsinte husbonden blev också kär i
Alfild med resultat att han mördar sin getvaktare ute i skogen.
Men innan Uno Sik dog hann med att springa bort till en mycket hög
sten och kvad en sång om hur det skulle vila en straffdom över
Snogerup och ägaren skulle aldrig få glädjen av att ha en älskad
kvinna och ingen glädje skulle mer finnas på Snogerup och gården

skulle brinna o.s.v. När Alfhild kom fram till platsen för ogärningen och såg vad som hade skett, ville hon inte alls veta av Tor-mördaren- utan tog till den fornnordiska kvinnan vanliga värn i nädens stund --dolken--och stötte den djupt i sitt eget hjärta. En svart korp brukade sedan ofta komma till Snogerup och ägaren blev förargad på den och tar till bössan för att skjuta korpen, men råkade skjuta eld i taket så att gården brann ner och själv blev han innebränd då rusade in i byggnaden för att rädda sitt guld.

Fornminnen ja det är vi rika på och ~~det~~ de är omskrivna och undersökta av sakkunnigt folk såsom Prof, Holger Arman och Märta Strömberg -- Vätteryds gravfält det största vi har Sverige -- vidare platsen där man funnit den bekanta silverskatten år 1929 och nu i somras och vidare Hällkistan vid Rönissasjön.

Kyrkan och kyrkogården

Beträffande kyrkan har jag redan berättat om trollens tilltag att sänka kyrkklockan och om hur det misslyckades att dra upp klockan ur djupet. Men när det gäller kyrkobygget så går samma historia här som på flera andra ställen. Det var meningen att kyrkan skulle

byggas på Lunnahöja backar och man började också att bygga där,

men vad som byggdes upp på dagen revs ner om natten och jämväl kom

det materialer bort och detta gjorde de byggande ^{blev} misstänksamma

att det möjligen misshagade högre makter att bygga kyrkan i Lunnahöja.

Så kom man på ideen att släppa ett par vita kalvar vid kyrkobygget

på Lunnahöja backar och så låta dem gå vart de ville. På morgonen

hittade man kalvarna i Mellby på en annan höjd en cirka 2 kilo-

meter från den tilltänkta byggnadsplatsen. Nu förstod man vinken

och byggde kyrkan i Mellby. Med någon liten variation går samma hi-

storia igen på flera platser. Men den som kommer upp på Lunnahöja

backar och ser över nejden så är man benägen att tro på att några

ville ha kyrkan där, så vacker som utsikten är därifrån och man ser

ledigt bort till Mellby och kyrkan där.

Det har berättats om en man som var lam och för att bli botad hade

han vidtalat en stark man -en torpare-- att bära honom sju varv om-

kring kyrkan och när de som slutet på det hela skulle sa sig in

i kyrkan--det var på natten -- då mötte torparen någon där inne i

vapenhuset som han trodde var den onde själv, och när den onde frå-

15677: //.

ACC. N:R M. L. U. P. 117 .

//

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

gade om han var fet -svarade torparen - fet eller inte så har
du honom här och sprang för livet , och då han hörde att någon
sprang efter honom trodde han att det var den onde själv, men det
var den lame mannen som i stor förskräckelse sprang för livet
även han. Han vart alltså botad genom den schock han fick .
I trakten hade länge ett par tjuvar farit omkring och stulit, men
ingen hade kunnat komma på var de höll till , men det visade sig
att de hade sitt gömställe på kyrkloftet och därifrån företog sina
tjuvräder. Vid detta tillfälle var just den ene av tjuvarna gången
ner till prästgården för att sjåla en bock och när den kvarvarande
skulle öppna för sin kamrat mötte torparen med den lame , och det
förklarar varför han frågade om han var fet.
Om kyrkklockorna utöver det förut nämnda har jag inte hört mer än
att stora klockan var till att börja med allt för stark i klangen,
den hördes ända till Malmö ,sades det och genom att höras långt
utom sockengränserna förvillade den , och för att råda bot för detta
lät man ~~ingjuta~~ ingjuta en försvarlig blyklump i klocken som dämpade
djudet . Om de ligger sanning i talet vet jag inte . Angående begravnings-

platser så får jag åter igen hänvisa till det stora gravfältet i Vätteryd som varit begravningsplat för hela bygden innan kristendomen fick övertaget över hedendomen. Att kyrkan skulle sjunkit eller att någon kastat sten mot henne eller att man grävt ner levande djur vid kyrkans byggande eller att något särskilt djur spökat eller någon "kyrkogrim" funnits har vi inte hört talas om. Begravningarna har i stort sett gått programenligt

Bebyggelse och byaliv.

Ja de första invandrarna byggde i regel vid ett vattendrag där det fanns vatten och alltid i s.k byahem där gårdarna låg tätt intill varandra -i försvarssyfte då man behövde hålla samman mot eventuella överfall. Enskiftet genomfördes t.ex. i Skea 1836 och i Sösdala 1852-53. I Adseke 1863. I Björkeberga 1898. Ljungarum 1868 ; Lunnahöja och Sandåkra blev det egentligen inte något enskifte de flesta gårdarna ligger relativt tätt nu som förr och har åkrarna spridda i alla väderstreck och skogslotter på annat håll än "in-ägorna". Man talar om inägor=den samlade del som ligger närmast gården till skillnad från ett skogs och fäladsskifte som ligger

längre borta skilt från inägorna. I Vannaröd blev det inget enskifte
 Där gick utvecklingen i motsatt riktning . Av byns 7 hemman -till-
 hörande Maglö- gjorde man tvänne gårdar, Vannaröd och Ekedal och
 dessa hade sina torp . Det skedde i samband med ett arvskifte efter
 en änkebaronessa Wrede . Det skedde antagligen 1878 vilket år dags-
 verksskyldigheten upphörde. På Vannaröd byggde en dotterson till den
 avlidna baron Barnekow ett litet slott 1890 som sedan blivit Bygde-
 gård. Ekedal styckades i små hemmanslotter år 1909 som numera är
 för små enligt nutida uppfattning och efter hand ^{om} ägarna till dessa
 småbruk går ifrån slås de ihop igen. Fälader ,grustag ,lertag
 och "Brydestygor " de har för länge sen upphört att existera
 som gemensamma egendomar i en by. . Någon särskild tidpunkt när de
 upphört kan inte angivas då de aldrig tillskiftats till något
 särskilt hemman utan har helt enkelt kommit ur bruk .
 Skattefynd . Förutom de förut nämnda omtalar sägninen att man i As-
 moarp fann en nedgrävd skatt ute i skogen och för dessa pengar
 och andra värdesaker som fanns gömda i en kittel köpte han ^{ägaren} gården
 som förut till ^{hört} Hovdala Säteri. Hästen som drog upp kitteln den dog

på kuppen . Igenlagda åkrar och torp ute i skogarna finns det gott om. En åker erövrar fort av skogen och man får studera noga för att se efter om det varit åker. Torpen är lättare att finna, de gamla grundmurarna syns tydligt och mossiga fruktträd står mångenstädes och blommor och bär frukt som faller till marken utan att bli tillvaratagna. Att åkrarna hade särskilda namn var mycket vanligt t. ex. i Adseke har vi namn som Ås-å kern. Stenkläppen. Malttorrelyckan. Möllelyckan . Tausmaden. Skogsåkra. Ryttersåkrarna. I Björkeberga kunde de heta Bastu-vången. Bränneri-vången. Källar-vången. Torpare-vången. Mokulla-vången (Mokullen var liktydigt med gödselhögen) Grim-vången och Gedaspjället. Kungabesök . Ja i Vannaröd finns resterna av en stuga som ännu kallas för "Kungastugan" därför att Karl den elvte gästade där en gång. Samme kung slog läger i Sösdala den 13 augusti 1677. Och Karl den femtonde stanna till här år 1859 vid ett tillfälle då han följde danske kungen hit . De åkte landsväg hit och här steg danske kungen på tåget för vidare färd hem . Järnvägen gick inte längre än hit ^{då} söderifrån. Nuvarande kungen har varit här och sett på A. B. Svensk Torfförädling . Det skedde härom året .

Fortsättning på

ACC. N:R

M. L. U. F. 117.

15677:15.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Den nya sändningen av Edra speciella ark har jag uppfattat så att jag ska fortsätta med att skriva lokal och personhistoria här från Morra Mellby och bygden i övrikt.

Fortsättningen skulle alltså gälla personer ,präster e,c,t .

Angående präster får jag givetvis inte gå så långt tillbaka i tiden så vi kommer in i "Cavalins " beskrivning . I den beskrivningen framstår en viss Arnold Arnoldsson de Fine präst här i Mellby 1646 fram till omkring ~~16~~ 1652 . Det var mycket bråk omkring hans person och resultatet blev att han blev suspenderad.

Den siste prästen som omnänes här av Cavallin är prosten Fredrik Horney som dog 1865 och det nämnes inte mer om honom än när han var född, om föräldrarna och så vad han varit innan han kom hit till N.Mellby . Jag har träffat personer som mindes Fredrik Horney och det gick en hel del historier om honom och jag ska försöka att återge dem som jag hört. Horney's förhållande till sin klockare (ingen mindre än Otto Lindblad) var inte det allra bästa -- de var helt enkelt osams och hade därför en del kontroverser .

Luf 117
p. 117

Präst och klockare bodde båda i N.Mellby men tjänstgjorde också i anexförsamlingen Tjörnarp och som de har gjort i alla tider åkte präst och klockare på samma skjuts fram och åter. till Tjörnarp.

Lindblad hade smak för brännvin och hade för sed att när de åkte förbi Sösdala Gästgivargård stanna till för att gå in och få sig en sup eller två . Prästen gjorde inte sällskap in utan fick vänta ute på vagnen , och blev naturligtvis sur och otålig om väntan blev för lång. . Vid ett sådant tillfälle gav prosten Horney sin klockare en tillrättavisning och använde då så skarpt uttryck som "Du är ett svin" . Men enligt vad kusken som körde kunde berättat genmälde Lindblad , "Du må ha än så rätt kära bror . Men du är gammal nu .Du skall snart dö , då säger folket i Mellby och Tjörnarp församlingar : Nu är prosten Horney död: Men ser du , kära bror Otto Lindblad, han dör aldrig . Om prosten hade något svar att ge förmäler inte historien, men hade givetvis Lindblad rätt på sitt vis, hans minne kommer att leva så länge det finns intresse för musik och sång. År 1848 flyttade F.O.Kruse hit till socknen då hans far den rike grosshandlare Lars Petter Kruse i Malmö köpte Fredriksberg åt sin son.

F.O.Kruse och Otto Lindblad blev de bästa vänner och Otto Lindblad höll till på Fredriksberg så ofta det bar sig och fick han besök av sina vänner nere från Lund tog han dem med sig till vännen Kruse och gästa^{de} där med dem allesamman. Prosten Horney och Kruse blev också ovänner och den ovänskapen varade livet ut alltså till 1865 då prosten dog . Genom F.O.Kruses dotter Sigrid Kruse har jag fått veta hur denna ovänskap uppstod . Bör kanske tillägga att jag var mycket nära bekant med familjen Kruse då vi bott närmaste grannar i många år och har sett gamle Kruse så gott som dagligen ända till 1901 vilket år gamle Kruse dog , och var jag 13 år gammal.

Till Fredriksberg kom en dag en karl och sökte arbete . Han hade äret svårt , ty ingen ville anställa honom på den grund att han blivit straffad för stöld. Kruses goda hjärta bevektes emell^ertid , och man kom överens om att dölja den stackars karlens förtid. Den ende utom husbonden som kände till mannes förflutna var just prostens , ty det stod antecknat i prästbetyget . Experimentet lyckades bra . Drängen var skötsam och ordentlig och ingen missaktade honom. Men en dag kom han gråtande till sin husbonde och sade ,

att nu måste han lämna sin plats och sin husbonde . På fråga varför?
talade han om att han varit i kyrkan för att anmäla sig till natt-
vardsgång , men den myndige prosten Horney hade bland allt folket
svarat honom , att han inte tog emot en "tjuvstryker". Kruse blev
upprörd och lovade försöka ställa det tillrätta och skrev brev
till prosten , där han framhöll , att karlen nu varit ärlig och väl
bode hjälpas . Horney blev förbittrad på den då unge patronen
som vågade kritisera honom och svarade med en uddig skrivelse
vari han ironiskt ~~tackade~~ tackade Kruse för att han i sin
"stora erfarenhet ville ge honom råd huru han skulle sköta sitt
ämbete" . Kruse blev djup^t sårad över att hans välmening blivit så
missförstådd. Som tidigare nämnts blev de båda herrarna inte vänner
mer utan gav varandra tjuvnyp när det bar sig . På den tiden be-
talades prästen med tionde och för att inte ge prosten för mycket
odlade Kruse inte så mycket säd utan klöver på nästan hela gården.
för av klöver gavs ingen tionde vilket man däremot gjorde av säd
produkter av djuren t.ex av ost och smör . När Kruse ställde i
i gång med att bygga en helt ny gård som kom att bära hans namn
Oscarsfarm " åkte prosten förbi bygget på söndagarna när han

15677:19.

ACC. N:R M. H. U. F. 117.

 FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

for till mässan i Tjörnarp yttrade han "sannerligen om inte hela gården kryper in i den byggnaden" . Han blev sannspådd i det fallet. *(Kruse blev ulfattig)* Kruse lade sig till med stor fåruppfödning , och även detta observerade prosten och när han i den stora fårskocken ^{såg} några små efterblivna lamm yttrade han "de där kommer jag att få som prästationde" . Prosten Horney var mer fruktad än älskad och jag har allt nämnt om när vi var inne på husförhören och dyligt hur prosten hutade åt sina församlingsbor . När t.ex. en dräng inte kunde svara på framställda frågor kunde det låta så här" Läs kan du inte , men kortleken och brännvinsflaskan känner du till . Var det någon som försyndat sig så kom det allt fram vid husförhören utan förbarmande . Undra på att prosten var fruktad och att man drog sig för att gå till husförhör och fick offentlig tillrättavisning. Till och med om prostens död går det historier. Det kom en dag en "dalmas" , en gesäll , som gick på vandring genom landet som var brukligt förr i tiden. Han talade vid i prästgården för att få något till livs, eller kanske det gällde logi över natten också . Det var liksom en oskriven lag att prästerna hade en viss skyldighet att bistå dylika vandringsmän.

Dalmasen fick ingenting utan blev i stället åthutad ordentligt med påföljd att han fortsatte norrut i vr-edesmod och kommen fram till Sandåkra by talade han om sin upplevelse i prästgården och yttrade i det sammanhanget att den prästen-Horney-- skall inte predika så många gånger till det ska jag vara man för. Man trodde ju lätt övernaturliga konster och när Horney dog inte så långt efter uppträdet med dalmasen trodde man säkert att dalmasen på något sätt trollat livet av prosten. Men det är, enligt vad jag sedan hört berättas, av andra orsaker som prosten dog och det låter trovärdigare.

Framme i Sösdala by bodde på den tiden en storbonde som hette Lars Månsson och han blev illa sjuk i nervfeber. Prosten visste om att Lars Månsson var sjuk men inte vad det var för slags sjukdom.

Efter en tjänste-resa till Tjörnarp åkte prosten alldeles förbi gården där den sjuke låg och tog sig för att besöka honom .

Prosten satt vid bädden och pratade med den sjuke och anade inte att det var en mycket smittosam sjukdom den sjuke led av. Men så kom han att se på medicinflaskorna och som han var en lärd man och förstod latin och även visste vad medicinerna skulle bota för blev han dödligt förskräckt och rusade på dörren.

Efter det sjukbesöket blev prosten Horney sjuk och dog efter några dar. Lars Månsson ^{däremot} kryade på sig och levde några år till.

Det är en sonson till Lars Månsson, målarmästare Alfred Edling som berättat historien för mig och ^{den} är säkerligen trovärdig.

Horneys efterträdare hette Möller och blev också prost och det talas inte om något särskilt anmärkningsvärt om honom utan att han dog på predikstolen en söndag då han stod och predikade, sådant händer ju och har hänt i alla tider att folk faller och dör utan till synes föregående sjukdom. Men den här gången blev det mycket tal om vad som var anledningen till det hastiga dödsfallet. "Möllejensen" ett av de mest markanta originalen här blev trodd för att ha brakt prästen om livet på sitt egendomliga sätt.

Möllejensens son gick och läste för prästen och av någon anledning blev pojken fråvist, som det hette, han fick inte fortsätta konfirmationsundervisningen längre. Fadern, "Möllejensen" gick till prostens och sökte få pojken att fortsätta undervisningen igen, men det gick inte. Det var en förargad "Möllejens" som gick hem igen och försäkrade för sig själv och vilken som helst som han mötte att prästen inte skulle predika så länge till.

Det sades att Möllejensen gick till skogs och slog i en spik i en trädstam , men inte helt på en gång .Spiken slogs i lite i taget och när den ^{helt} inslagits efter några veckor dog prästen och det var ju dramatiskt att det skedde på själva predikstolen .

Kyrkoherde P.S.Kjellgren var präst här från 1889 till sin död troligen 1925 , för 1926 valdes Erik Göransson till kyrkoherde här. Kjellgren tjänstgjorde endast i två år och höll sedan vice pastor alla de övriga åren. Det enda anmärkningsvärda om honom som kvarstår i minnet är att han kom i process med kommunalordf. Johannes Larsson --Son till den förutnämnde Lars Månsson--.

Det gällde 1,000 kronor som prästen fått i avlöning men som Johannes L, inte hade kvitto på . Beloppet var nämligen avskrivit i prästen anteckningar. Men vid ett annat tillfälle då lön utbetalades hade prästen glömt anteckna detta i sin bok , men på detta belopp hade Johannes L. kvitto . Johannes Larsson vann processen i både häradsrätt och i hovrätten , men i sista stund gick prästen till högsta domstolen med hjälp av en släkting som var styv jurist , och där i högsta domstolen vann prästen och Johannes Larsson fick betala de 1,000 kronorna.

Det var en rätt så olustig historia och kommenterades mycket ute i bygden och jag hörde ingen som trodde annat att än att prästen hade fel. Det förklarades så det var samma summa som daterats fel och att Johannes L. var skyldig att betala. Vidare framhölls det från kyrkoherden att han inte tog emot pengar en söndag, och det hjälpte inte att Johannes L. sände upp hela bunter kvitto daterade en söndag. Har nämnt om det här men ställer frågetecken för om det är värt att bevara åt eftervärlden?

Om lantmätare har vi inte något särskilt fall direkt härifrån. Men talet om att vissa förskjutningar i rågångarna till ena partens fördel beroende på att lantmätaren blivit mutad eller eljest vidtalad har jag hört omtalas som liten. Länsmän, ja i det långa raden av länsmän som varit här så är det särskilt Georg Theodor Resfelt som gått till eftervärlden som en sträng herre. Han bodde på en gård i Matteröd som hette Gylleboda. Enligt vad de gamle berättade var det många som med darrande knän gått in genom hans dörrar, jämrade sig när de kommit ut. Resfelt tjänstgjorde från 1833 till 1873 och dog 1885. L.I.Glimberg tjänstgjorde här 1903--1909 då han förflyttades Näsums distrikt.

Glimberg var nitisk i överkant och stämde folk för allt möjligt bagateller som inte var värda att dra framinför rätten. Det blev också en stor opponhjon emot honom som gick till motattaek och fick honom avlägsnad härifrån.

Gäller det personer som levat och verkat här som på olika sätt avvikit från det vanliga och gjort sig bemärkta så blir listan lång och jag har skrivit i vår ortstidning om de flesta och jag kan nämna om några. Lagman Rönström ägare till Fredriksberg och Korsaröd i Tjörnarps socken ,död 1846 . Socknens mest betydande man på sin tid. Johannes Larsson, förut nämnd är död men har le - vat i min ~~å~~ tid , han var också socknens allt i allo -honom har jag inte skrivit om mer än i sammanhang där han varit med. Fredrik i Vätteryd-- Släbokkristina,ett stycke byhistoria-- Sno-Pärens-Jonas.-- Röjtare-Bengta.--- Tvågånga-Månssen--- Fälta-Johan-- Orrigenalet Karl -Petter . Hinstumor-- Om barnmorskan Emmeli i N.Mellby -- Tvänne trotjänare på Fredriksberg. F.O.Kruse. Har kopia av dessa manuskrift jämte många andra om byalivet , landsvägsfolk e,c.t .

15677:25.

ACC. N:R M. L. U. F. 117.

H
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Är det så att Folklivsarkivet vill låna dessa manuskript till påseende så går det för sig . Men jag vill inte avhända mig dem ifall mina barn efter min ^{död} ~~ärv~~vill göra en bok av dem. .

Beträffande begångna brott av den grova sorten ,mord och dylikt, så är det särskilt två som jag har hört talas om . Det ena hände i Korsaröd Tjörnarps socken och hände 1858 och blev aldrig uppklarat . Korsaröds gård-rätt stor på den tiden-- ägdes av en man som hette Nils Persson men överlämnad till en dotter och svärson.

Nils Persson som bodde i en s.k. undantagsbostad blev mördad och några dar tidigare vart hans stora hund ihjälslagen.

Häradsrackarna i Göinge och i Frosta härader satt i förhör länge misstrodda att ha utfört dådet,men bekände aldrig . Det sades att svärsonen hade lejt Jakob rackare till att utföra gärningen ,och man trodde det också därför att någon hört Jakob Rackare kräva pengar av sin uppdragsgivare för brottet. Den mördades gravsten har just i somras blivit restaurerad av en efterkommande i 4-de led . Denna gravsten står på Tjörnarps gamla kyrogård och kyrkoruinen har också i somras varit föremål för undersökning och restaurering.

15677:26.

ACC. N:R M. H. U. F. 117.12
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Det andra brottet som omtalades länge efteråt , skedde i Ljunga-
rum här i socknen . Den som blev dödad hette Nils Torkelsson och
en hans systerson Nils Truedsson lever ännu och har senast i dag
bekräftat historien . Mordet på Torkelsson skedde i bondgård , där
det hölls en spritfest . Sven "Brännare " ^{och} en som kallades "Möged"
och Sven Trulsson i Tågarp deltog i festen . Enligt vad som kom-
mit fram lär det varit Sven "Brännare " som dödade och Sven Truls-
son , en klipsk karl lagade med att dölja brottet. Det skedde på
så sätt att den döde bars i snön bort till en gärdesgård där
han lades ned med en brännvinsflaska vid sidan . Den som burit
bort den döde gick sedan ovanpå gärdesgårdens stenar bort från
platsen och såg det givetvis ut som om Nils Torkelsen själv gått
dit och dött där , då det var spår till gärdesgården men inga
därifrån. Sven Trulsson troddes allmänt ha del i mordet på något
vis han hade en ful meritlista förut. Han valdes till nämndeman
1864 men var inte nämndeman så länge . Hans många processer om
usla ting gjorde att han inte ^{inte} vill sist fick uppträda i rätten.
^{och hans}
Sven Trulsson har jag sett flera gånger /trovdjursögon tydde på
att han kunnat göra vad som helst .

Har också hört talas om att själva Lagman Rönström en gång blev utsatt för ett överfall då han var gammal . Han satt inne på sitt kontor då han fick besök av ett par män -^{var} tror de maskererade och de överföll honom och påstod att de skulle skrapa av honom hans pengar. Men Rönström -som var ogift-- hade en manhaftig hushållerska som kom och grep in så att våldsverkarna fick lufsa därifrån. Det blev aldrig uppklarat ,för det var långt till länsmannen och de brottsliga fick för långt försprång, och kom ^{John} undan. Lindgren ,en senare ägare till gården och född där, talar att lagmannen lät sätta upp tvänne tavlor vid de båda tillfarts-^{att} vägarna där det stod "obehöriga inte fick närma sig gården!" John Lindgren mindes de kraftiga ekstolpar som tavlorna varit fästade på, de stod där länge , tills de ruttnade bort.